

محمود فغفوری

نظری دربارهٔ امیر کبیر

نامه‌ای که نسخهٔ اصل و بازنویسی شدهٔ آن عرضه می‌شود حاوی نظری تازه در باب امیر کبیر می‌باشد. در مورد چند و چون این سند نکات زیر بنظر می‌رسد:

۱- سه بیت و نیمهٔ نیمهٔ راست‌نامه که بخط شکستهٔ خفی است، مطلع غزلی است از میرزا جعفر همدانی متخلص به ریاض و بخط خود او، ریاض که از دانشمندان، شعرا و خوش‌نویسان زمان قاجار (فتحعلیشاه و ناصرالدینشاه) و محرر امیر کبیر بوده، خود در جای دیگر هم، همه ابیات این غزل را در همین نسق و سایهٔ خط، تحریر کرده است!

۲- نیمهٔ چپ و بقیهٔ نیمهٔ راست سند بخط شکستهٔ دیگر است. با توجه به توضیح ذیل و شیوهٔ خط مرحوم حاجی سید جواد مدنی موسوی؛ بنان‌الشریعه؛ معروف به حاجی بنان مدنی (۱۲۵۷-۱۳۳۹ شمسی) می‌توان گفت که این قسمت بخط او می‌باشد:

بعد از فوت مرحوم حاجی بنان، حدود بیست و پنج سال پیش که کتابخانهٔ او را می‌فروختند من نیز چند جلد کتاب و از جمله یک جلد مثنوی سولوی چاپ میرزا محمود را خریداری کردم این سند در لابلای آن مثنوی یافته شد.

۳- بدین ترتیب می‌توان استظهار کرد در ریاض صفحه‌ای ناتمام که توسط ریاض نوشته شده بود، حاجی بنان که خود شکسته را بسیار استادانه می‌نوشته، یکسند قدیمی‌تر را بازنویسی کرده است؛ مثنوی که به هر حال مضمون آن از لحاظ تاریخی قابل توجه می‌باشد.

۴- چون این نوشته از آثار شخصی مرحوم حاجی بنان بوده، پس نمی‌توان در آن قصد

۱- بنگرید به: علی راه‌چیری، تذکره خوش‌نویسان معاصر، ۱/۶۷-۴۸.

۲- راجع به ایشان بنگرید به: همان، ۱/۹۹-۱۰۱.

تحریف و جعل را لحاظ کرد. زیرا این قبیل مثنی برداری و نقل خطها متداول در بین خوش‌نویسان بوده و است.

۵- مطالب سندگویای آنست که نویسنده اصلی آن فردی مطلع از اوضاع دربار و سلطنت بوده و شخصی غیر وابسته به جریانات حاکم و محکوم در این واقعه می‌باشد؛ هم از امیر انتقاد می‌کند و هم به ناصرالدین‌شاه طعنه می‌زند.

۶- بازنویسی شده این سند بخط کتابت به درخواست من و توسط برادرزاده جوان و سخت‌کوش و خوش‌ذوقم آقای سعید فغفوری انجام گرفت.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

خاتم النبیین بودید آفریندگان
 از آن دوید خوب چون دویدم
 این کشتی که چون غرق می
 اگر خنده لب که در کله دارم
 نازدصال تو ختم از قرآن
 اگر سخن روی در این جدول در دارم
 بشو و آری بنوا آیین در بن
 کینه زاری بر ما چه کینه زاری
 کرم آفریندگان چه کرم آفریندگان
 کرم آفریندگان چه کرم آفریندگان
 کرم آفریندگان چه کرم آفریندگان
 کرم آفریندگان چه کرم آفریندگان

بر آنده عالی شان ای کرم
 چون ز ناله بودت کرم آفریندگان
 آب دیدم چون ناله آب دیدم
 در این عالم کرم آفریندگان
 به قدری این عجب کرم آفریندگان
 انظار غضب عاقل این در اس کرم آفریندگان
 در اعطاس نایب بخش این کرم آفریندگان
 سواد زاری بر سر خودت ای برسان کرم آفریندگان
 معون و معون از بر تفرغ
 ۱۲۶۸ هجری